

Національний університет
водного господарства
та природокористування

ЗАТВЕРДЖУЮ
Голова приймальної комісії

В.С. Мошинський

«28 » квітня 2023 року

ПРОГРАМА

фахового іспиту для прийому на навчання
за освітньою програмою підготовки **магістра**
зі спеціальності **072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»**

Рівне -2023

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Фаховий іспит за спеціальністю **072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»**, проводиться з метою оцінки рівня професійних знань випускників-бакалаврів, передбачених освітньо-кваліфікаційною характеристикою.

Фаховий іспит базується на змістових модулях дисциплін:

1. «Бюджетна система»,
2. «Банківська система»,
3. «Фінансовий ринок»,
4. «Фінансовий аналіз».

2. ПОРЯДОК СКЛАДАННЯ ФАХОВОГО ІСПИТУ

2.1. Організація фахового іспиту здійснюється відповідно до Положення про приймальну комісію Національного університету водного господарства та природокористування.

2.2. Фаховий іспит проводиться в письмовій формі або з використанням комп'ютерної техніки і складається із 45-ти тестових завдань першого рівня складності та 2-ох тестових завдань другого рівня складності, кожне з яких містить п'ять варіантів відповіді.

2.3. Порядок нарахування балів при проходженні тестування за завдання першого рівня складності:

Структура тестового завдання	Умови нарахування (2 бали)
1. Питання а) 100% вірна; б) 0% невірна; с) 0% невірна; д) 0% невірна; е) 0% невірна.	Питання містить лише одну вірну відповідь, при виборі якої нараховується 2 бали.
1. Питання а) 50% вірна; б) 50% вірна; с) 0 невірна; д) 0 невірна; е) 0 невірна;	Питання містить дві правильні відповіді, при виборі яких відповідь вважається повною і нараховується 2 бали. При виборі лише одного варіанту правильної відповіді - нараховується 1 бал.
1. Питання а) 33,33333% вірна;	Питання містить три правильних варіанти відповіді, при виборі яких відповідь вважається повною і нараховується 2 бали.

b) 33,33333% вірна; c) 33,33333% вірна; d) 0 невірна; e) 0 невірна.	При виборі одного або двох лише правильних варіантів відповідей, відповідь вважається частково вірною і нараховується 0,67 бала за кожен правильний варіант відповіді
1. Питання a) 25% вірна; b) 25% вірна; c) 25% вірна; d) 25% вірна; e) 0% невірна.	Питання містить чотири правильні варіанти відповіді, при виборі яких відповідь вважається повною і нараховується 2 бали. При виборі одного, двох або трьох лише правильних варіантів відповідей, відповідь вважається частково вірною і нараховується 0,5 балів за кожен правильний варіант відповіді.

2.4. Завдання другого рівня складності оцінюються в 5 балів кожне і містять одну правильну відповідь. У разі відсутності розв'язку, але вірно відміченого правильного варіанту відповіді, завдання оцінюється в 2 бали.

2.5. Якщо в питанні вступник відмітив більше варіантів відповідей, ніж передбачено питанням, то питання оцінюється в 0 балів.

2.6. Час проведення фахового іспиту складає до трьох астрономічних годин.

3. ТЕМИ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ, ЯКИЙ ВІНОСИТЬСЯ НА ФАХОВИЙ ІСПИТ

ДИСЦИПЛІНА «БЮДЖЕТНА СИСТЕМА»

Тема 1. Сутність бюджету держави та бюджетного процесу

Державний бюджет як економічна категорія та як фінансовий план. Функції бюджету, їх характеристика. Бюджетна політика, бюджетна стратегія та бюджетна тактика держави. Бюджетний процес в Україні: сутність та стадії. Учасники бюджетного процесу та їх повноваження. Бюджетне планування: суть, етапи та методи бюджетного планування.

Тема 2. Бюджетний устрій і побудова бюджетної системи України

Основи бюджетного устрою. Бюджетна система: суть і структура. Принципи побудови бюджетної системи. Бюджетне законодавство. Бюджетна класифікація: значення і структура.

Тема 3. Міжбюджетні відносини і система бюджетного вирівнювання

Суть міжбюджетних відносин. Система фінансового вирівнювання. Форми міжбюджетних відносин. Світова практика міжбюджетних відносин.

Тема 4. Система доходів та видатків бюджету, бюджетний дефіцит

Економічна сутність та класифікація бюджетних доходів та видатків. Склад та джерела доходів та видатків державного бюджету. Доходи та видатки місцевих бюджетів. Бюджетний дефіцит як економічна категорія. Причини виникнення та джерела покриття дефіциту бюджету. Регулювання бюджетного дефіциту. Бюджетне фінансування, його форми та методи.

Тема 5. Видатки бюджету на економічну діяльність та науку

Необхідність і склад видатків на розвиток економіки. Напрями і форми бюджетного фінансування економіки. Фінансування промисловості та енергетики. Фінансування агропромислового комплексу. Фінансова підтримка малого бізнесу та підприємництва. Видатки бюджету на науку.

Тема 6. Видатки бюджету на соціальний захист, на оборону та управління

Склад видатків на соціальний захист і соціальну сферу. Фінансування освіти. Фінансування охорони здоров'я. Фінансування культурно-освітніх закладів. Фінансування закладів соціального забезпечення. Видатки на оборону. Видатки на управління

Тема 7. Податки, податкова система та податкова політика в системі бюджетних відносин

Сутність та функції податків. Класифікація податків та їх елементи. Податкова політика держави. Основи побудови оптимальної податкової системи. Характеристика української системи оподаткування в системі бюджетних відносин.

Тема 8. Загальнодержавні податки та збори України, їх розподіл у системі бюджетних відносин

Податок на додану вартість. Акцизний податок та мито. Податок на прибуток підприємств. Податок на доходи фізичних осіб. Особливості розподілу загальнодержавних податків та зборів у системі бюджетних відносин

Тема 9. Місцеві податки та збори, їх розподіл у системі бюджетних відносин

Податок на майно: транспортний податок, плата за землю, податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки. Єдиний податок. Збір за місця для паркування транспортних засобів. Туристичний збір. Особливості розподілу місцевих податків та зборів у системі бюджетних відносин.

Тема 10. Збори за спеціальне використання природних ресурсів та екологічний податок

Плата за землю. Плата за користування надрами. Збір за спеціальне використання води. Збір за спеціальне використання лісових ресурсів. Збір за спеціальне використання об'єктів тваринного світу. Збір за користування радіочастотним ресурсом України. Єдиний збір в пунктах пропуску через державний кордон України. Рентна плата за видобування і транспортування нафти, газу та аміаку. Розподіл зборів за використання природних ресурсів.

Тема 11. Ухилення від сплати податків та податкова політика в системі бюджетних відносин

Причини, форми та способи ухилення від сплати податків. Міжнародні податкові відносини. Процедура перекладання податків. Проблема подвійного оподаткування іноземних доходів в Україні. Недоліки податкової системи та її вплив на розвиток економіки. Податкова політика як елемент державного регулювання економіки. Напрями податкової політики України.

ДИСЦИПЛІНА «БАНКІВСЬКА СИСТЕМА»

Тема 1. Історія виникнення та розвиток банківських систем

Походження банків та історія розвитку банків. Особливості формування та умови функціонування банківських систем країн ринкової економіки: США, Німеччини, Англії, Італії, Японії. Особливості та етапи створення банківської системи України..

Тема 2. Загальна характеристика банківської системи України

Роль та призначення Національного банку України (НБУ). Правовий та організаційний статус НБУ. Функції НБУ та їх характеристика. Операції, які виконує НБУ. Органи управління НБУ. Організаційна структура НБУ. Правові основи функціонування комерційних банків в Україні. Класифікація банків. Організаційна структура комерційного банку. Структура управління банку.

Тема 3. Організація діяльності комерційних банківських установ

Порядок реєстрації банків. Особливості створення банку з іноземним капіталом. Порядок створення та реєстрації філій, відділень та представництв банку. Порядок одержання банківських ліцензій. Шляхи реорганізації банків. Банківські об'єднання їх типи та порядок створення.

Тема 4. Формування банківських ресурсів

Поняття банківських ресурсів. Власні кошти банку. Основний та додатковий капітал. Види акцій КБ. Порядок здійснення емісії цінних паперів. Порядок нарахування та виплати дивідендів. Аналіз підсумків емісії цінних паперів. Залучені кошти. Види депозитів. Запозичені кошти. Кредити НБУ. Міжбанківські кредити.

Тема 5. Розрахунково-касові операції комерційних банків

Принципи проведення безготівкових розрахунків. Види рахунків. Форми безготівкових розрахунків. Види міжбанківських розрахунків. Кореспондентські відносини та кореспондентські рахунки. Розрахунки через СЕП. Поняття ліміту залишку готівки в касі. Приймання та видача готівки комерційними банками. Види кас. Здійснення касових операцій через банкомати. Контроль за касовими операціями.

Тема 6. Кредитні операції банків

Сутність кредиту та його види. Принципи кредитної політики. Етапи кредитування. Кредитна угода. Оцінка кредитоспроможності позичальника. Забезпечення кредитів. Джерела, форми погашення позичок. Кредитні ризики. Формування резервів за кредитними операціями.

Тема 7. Операції банків з цінними паперами

Сутність операцій з цінними паперами та їх класифікація. Порядок розміщення акцій та облігацій на ринку, варіанти їх продажу. Використання депозитних і ощадних сертифікатів. Операції банків з векселями. Формування резерву під операції з цінними паперами. Інвестиційні ризики. Види професійної діяльності банків на ринку цінних паперів.

Тема 8. Зовнішньо-економічні операції комерційних банків

Зміст валютних операцій. Форми валютних операцій. Організація операцій з торгівлі валютою. Види неторговельних операцій з валютою. Валютні ризики. Міжнародні розрахунки, їх форми. Фінансування експортно-імпортних операцій.

Тема 9. Загальна характеристика нетипових операцій та банківських послуг

Ознаки банківських послуг, їх види. Лізинг. Операційний та фінансовий лізинг. Гарантійні послуги. Зміст консультаційних та інформаційних послуг. Трестові послуги. Поняття факторингу і форфейтингу. Операції з банківськими металами.

Тема 10. Аналіз фінансової звітності комерційного банку

Сутність фінансового аналізу діяльності комерційних банків. Аналіз фінансового стану банку. Доходи та витрати банку. Прибуток банку та його розподіл. Показники ефективності роботи банку. Нормативи діяльності банку.

Тема 11. Регулювання діяльності комерційних банків

Суть, необхідність, значення та завдання банківського регулювання. Стандарти Базельського комітету з питань банківського нагляду. Форми регулювання банківської діяльності. Фінансовий моніторинг банківської діяльності. Міжнародне регулювання боротьби з відмиванням грошей. Фінансова безпека банку.

Тема 12. Новітні тенденції в банківській справі

Автоматизація банківських процесів, роль мобільних пристроїв. Сучасність та майбутнє банківської галузі. Інноваційні системи небанківських розрахунків. Мережа Блокчейн. Класифікація та теоретичні основи емісії криптовалют.

ДИСЦИПЛІНА «ФІНАНСОВИЙ РИНОК»

Тема 1. Сутність, функції та структура фінансового ринку

Місце фінансового ринку в фінансовій системі. Класифікація фінансових ринків. Характеристика основних інструментів фінансового ринку.

Тема 2. Учасники фінансового ринку

Учасники фінансового ринку та їх класифікація. Функціональний поділ учасників фінансового ринку. Інфраструктурні інституції фінансового ринку.

Тема 3. Державне регулювання фінансового ринку

Форми та структура державного регулювання на фінансовому ринку. Національний банк як орган державного регулювання фінансового ринку. Регуляторні повноваження спеціалізованих фінансових регуляторів. Роль саморегулювних організацій на фінансовому ринку

Тема 4. Грошовий ринок та ринок банківських позик

Структура і суть грошового ринку. Характеристика облікового ринку та його особливості. Характеристика міжбанківського ринку. Операції на міжбанківському ринку

Тема 5. Валютний ринок

Поняття і структура валютного ринку. Валютні операції на фінансовому ринку. Валютне регулювання та курсова політика Центрального банку.

Тема 7. Ринок капіталів

Структура ринку капіталів. Суть та функції кредиту. Банки як основні учасники ринку капіталів.

Тема 8. Ринок цінних паперів

Сутність, функції та принципи функціонування РЦП. Характеристика основних учасників РЦП. Загальна характеристика та класифікація цінних паперів.

ДИСЦИПЛІНА «ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ»

Тема 1. Сутність фінансового аналізу, його методи та прийоми

Сутність фінансового аналізу як науки. Функції та завдання фінансового аналізу. Види фінансового аналізу. Методи та прийоми фінансового аналізу. Етапи фінансового аналізу. Система показників фінансового аналізу.

Тема 2. Інформаційне забезпечення фінансового аналізу

Основні джерела інформації для фінансового аналізу, їх класифікація. Структура балансу підприємства. Структура звіту про фінансові результати. Звіт про рух грошових коштів. Звіт про власний капітал. Використання статистичної звітності у фінансовому аналізі.

Тема 3. Аналіз майна підприємства

Аналіз валюти балансу. Аналіз складу і структури майна підприємства. Аналіз ефективності використання нематеріальних активів. Аналіз ефективності використання основних засобів. Аналіз оборотного капіталу. Аналіз дебіторської заборгованості.

Тема 4. Аналіз джерел формування капіталу підприємства

Завдання аналізу й види фінансування. Аналіз структури капіталу підприємства. Аналіз власного капіталу підприємства. Аналіз позикового капіталу підприємства. Аналіз кредиторської заборгованості. Аналіз ефективності використання капіталу підприємства.

Тема 5. Аналіз грошових потоків

Класифікація грошових потоків. Методи розрахунку грошових потоків. Ліквідність грошового потоку. Прогнозування грошових надходжень та витрат. Управління грошовими потоками.

Тема 6. Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства

Поняття платоспроможності підприємства. Аналіз ліквідності балансу підприємства. Показники ліквідності підприємства. Показники платоспроможності підприємства.

Тема 7. Аналіз фінансової стабільності підприємства

Поняття фінансової стабільності. Ступінь забезпеченості запасів і витрат власними та позиковими коштами. Показники оцінки фінансової стабільності.

Тема 8. Аналіз ділової активності підприємства

Поняття ділової активності підприємства. Показники ділової активності підприємства. Аналіз стійкості економічного зростання підприємства.

Тема 9. Аналіз прибутковості й рентабельності підприємства

Поняття прибутку підприємства. Види прибутку підприємства. Аналіз прибутку підприємства. Операційно – фінансовий леверидж. Аналіз показників рентабельності.

Тема 10. Аналіз інвестиційної діяльності підприємства

Економічна сутність інвестицій підприємства. Класифікація інвестицій. Джерела фінансування інвестицій. Оцінка ефективності реальних інвестицій. Оцінка ефективності фінансових інвестицій.

Тема 11. Аналіз і прогнозування можливого банкрутства підприємства

Поняття та причини виникнення банкрутства. Методи діагностики кризових явищ на підприємстві. Методика прогнозування ймовірності банкрутства. Методичні прийоми діагностики банкрутства підприємства.

4. ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ФАХОВОГО ІСПИТУ

1. Бюджетна система: тенденції розвитку / [Корнилюк А. В. та ін. ; під ред. В. М. Мазярчука]. Київ : Лопатін О. О., 2019. 382 с.
2. Бюджетний кодекс України : Кодекс від 08.07.2010. № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
3. Загорський В.С. Бюджетна система та оподаткування в Україні : проблеми розвитку : Монографія. Харків : ВД "ІНЖЕК", 2008. 288 с.
4. Калініченко Л. Л. Банківська система : навч. посіб. ; М-во освіти і науки України, Укр. держ. ун-т залізн. трансп. Харків : УкрДУЗТ, 2015. 250 с.
5. Карась П. М., Приходько В. Н., Пащенко О. В., Гришина Л. О. Банківська система : навч. посіб. Херсон : Олді-плюс, 2015. 291 с.
6. Клименко В.В., Акімова Л.М., Докієнко Л.М. Фінансовий ринок : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2015. 357 с.
7. Ковальчук Н. О., Гаватюк Л. С., Єрміїчук Н. І. Фінансовий аналіз : навч. посіб. : [для студентів екон. спец., аспірантів, викладачів та працівників фін. служб підприємств] /; М-во освіти і науки України, Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. Чернівці : Рута, 2019. 336 с.
8. Податковий кодекс України : Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
9. Про акціонерні товариства. Закон України від 17.09.2008 № 514-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17>
10. Про державне регулювання ринку цінних паперів : Закон України від 30.10.1996 № 448/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/96-%D0%B2%D1%80>
11. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг. Закон України від 12.07.2001 № 2664-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>
12. Про цінні папери та фондовий ринок : Закон України від 23.02.2006 № 3480-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>
13. Проць, Наталія Василівна. Бюджетна система : навч. посіб. Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Ф-т економіки та упр., Каф. фінансів, банк. справи та страхування. Луцьк : Вежа-Друк, 2019. 265 с.
14. Фінанси, банківська справа та страхування. Корпоративні фінанси та фінансове посередництво : підруч. для бакалаврів : [П. О. Нікіфоров та ін. ; за ред. П. О. Нікіфорова, Н. А. Бак] ; М-во освіти і науки України, Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. Чернівці : Рута, 2019. 264 с.
15. Фінансовий ринок : навч. посіб. для студентів ВНЗ : С. С. Арутюнян та ін. ; заг. ред. С. С. Арутюняна] ; М-во освіти і науки України, Одес. нац. екон. ун-т. Київ : Гуляєва В. М., 2018. 481 с.
16. Цал-Цалко, Ю. С., Мороз Ю. Ю., Суліменко Л. А. Фінансовий аналіз : підручник. М-во освіти і науки, молоді та спорту України, М-во аграр. політики та продовольства України, Житомир. нац. агрокол. ун-т. Вид. 5-е, допов. Житомир : Рута, 2012. 608 с.
17. Ярошевич Н. Б., Кондрат І. Ю., Ливдар М. В. Фінанси : навч. посіб. Львів : Простір «М», 2018. 297 с.

5. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ

Фаховий іспит для вступників ступеня магістр на основі ступеня бакалавра (ОКР спеціаліста, ступеня магістра) проводиться у письмовій формі або з використанням комп'ютерної техніки.

Бал іспиту визначається як сума балів, одержаних за вирішення 47-ми тестів. Питання першого рівня складності оцінюються від 0 до 2-ох балів, питання другого рівня складності оцінюються від 0 до 5-ти балів. Детальний опис нарахування балів приведений в розділі 2 цієї програми.

Оцінка за виконання фахового іспиту з за шкалою від 100 до 200 балів визначається за формулою

$$N = n + 100,$$

де n – бал фахового іспиту за 100-бальною шкалою. Фаховий іспит оцінюється з кроком в один бал. Заокруглення до цілого числа здійснюється за математичними правилами. Вступник допускається до участі у конкурсі, якщо оцінка за виконання фахового іспиту складає не менше 110 за шкалою від 100 до 200 балів.

Програма обговорена та узгоджена на засіданні кафедри фінансів та економічної безпеки, (протокол № 7 від 14 березня 2023 р.).

Завідувач кафедри
д.е.н., професор

Л.В. Мельник

Порядок оцінювання розглянутий та схвалений на засіданні приймальної комісії, (протокол № 11 від 25 квітня 2023 р.)

Відповідальний секретар
приймальної комісії

Р.В. Жомирук